

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מקיץ

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כה

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של ב"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע

לזכות

הרה"ת ר' נפתלי הערץ בן מרת רייזל שיחי' עסטולין,
ליום הולדתו, ב' טבת - זאת חנוכה

הרה"ת ר' אלחנן דוב בער בן מרת נשה שיחי' גראסמאן,
ליום הולדתו, ג' טבת

הו"ח ר' יצחק בן מרת מזל שיחי' ויינשטיין,
ליום הולדתו, ג' טבת

הרה"ת ר' לוי בן מרת פייגא שיחי' בנימינסון,
ליום הולדתו, ח' טבת

הו"ח ר' ישראל בן מרת גיטל שיחי' ווייס,
ליום הולדתו, ח' טבת

הרה"ת ר' מנחם מענדל בן מרת צירל שיחי' ליפסקער
ליום הולדתו, ח' טבת

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחי' שגלוב

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל – ענינו של יעקב), שמן (רוזן דרוזין) שבתורה, באופן שמאיר „על פתח ביתו מבחוץ“⁷, „יפוצו מעינותיך חוצה“⁸, „עד דכליא רגלא דתרמודאי“⁷.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת תשנ"ב)

(7 שבת שם.
8 משלי ה, טז.)

לכך על ידי אגירת התבואה בסמוך לשדה שבו צמחה, „מפני שכל ארץ וארץ מעמדת (כלומר, מקיימת⁹) פירותיה“. ולפי הדעה השניה הוא דאג לכך על ידי ש„נתן בהם עפר וקטמיות, דברים שהן מעמידין פירות“.

וכפי שמבארים המפרשים¹⁰, שרבי נחמיה לומד זאת מן המילים „שדה .. נתן“, שהוא „נתן“ גם משהו מן ה„שדה .. אשר סביבותיה“, כלומר, עפר וקטמיות מן השדה עצמו.

ב. למניעת קלקול התבואה – שתי פעולות

רש"י מצטט בפירושו על התורה! את המילים „אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה“, ומפרש: „שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ונותנין בתבואה מעפר המקום, ומעמיד את התבואה מילרקב“.

בפשטות, כוונת רש"י היא לתרץ את השאלה שהוזכרה לעיל: (1) לשם מה עשו זאת, (2) אם עשו זאת כדי למנוע טרחה, לשם מה מספרת על כך התורה.

אך רש"י מביא את שני הענינים בהמשך אחד, מחוברים בוא"ו החיבור – „שכל ארץ... ונותנין...“, ואינו אומר „דבר אחר“ וכדומה. ולפי זה מובן, שלדעת רש"י מתכוונת התורה לשני הטעמים יחדיו¹¹ – כדי לשמר את התבואה איכסן יוסף את התבואה דוקא בסמוך לשדה שבו צמחה, ובנוסף לכך הוא ערבב בה „מעפר המקום“.

מדוע מחבר רש"י את שתי הדעות השונות

(9) מת"כ שם. וראה רד"ל שם שמציין לקה"ר עה"פ (א, ד) והארץ לעולם עומדת (ומת"כ שם).
(10) פי' מהרו"ז לבי"ר שם. וראה גם נחלת יעקב לפרש"י כאן. – ובעוד מפרשים (גור הקודש (השלם) ורד"ל לבי"ר שם. משכיל לדוד ומלאכת הקודש לפרש"י (כאן) שנלמד מהתיבות „אשר סביבותיה“ (ע"ש).
(11) בצידה לדרך כאן, ואל תתמה איך פרש"י ב' פירושים דתרי תנאי ולא כתב ד"א כי זה מנהגו (וראה דברי דוד להט"ו כאן). וכבר תמה עליו בבאר יצחק לפרש"י כאן.
ומ"ש בדק טוב כאן, ונסתפק בעיני הגאון איה טעם הוא אליבא דהלכתא והביאו שניהם – לכאורה דחק גדול הוא.

א. „אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה“

בפרשתנו מסופר כיצד צבר יוסף מזון בשבע שנות השובע, והתורה אומרת!: „ויתן אוכל בערים, אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה“.

מה מוסיפות המילים „אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה“ על המילים „ויתן אוכל בערים“²? והרי מכך שנאמר „ויתן אוכל בערים“ מובן שהוא ריכוז את התבואה מן השדות שמסביב לעיר בתוך העיר הקרובה ביותר, וכי מדוע יטרחו להעביר את התבואה לעיר אחרת, רחוקה יותר?³

ואף אם נאמר שהדבר אינו מובן מעצמו, עדיין לא ברור⁴: לאיזה צורך יש לספר זאת?

במדרש⁵ נאמר על כך: „נתן מה שבתחום טבריה בטבריה“⁶, ומה שבתחום ציפורי בציפורי, מפני שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה. רבי נחמיה אמר, נתן בהם עפר וקטמיות⁷, דברים שהן מעמידין פירות“.

כלומר: לפי שתי הדיעות⁸ באות המילים „אוכל שדה – נתן...“ לספר כיצד הבטיח יוסף שהתבואה תישמר ולא תתקלקל. ההבדל ביניהם הוא: לפי הדעה הראשונה הוא דאג

(1) פרשתנו מא, מח.
(2) ראה גם דבק טוב לפרש"י כאן.
(3) באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י. וראה גם מלאכת הקודש (לפרש"י) כאן.
(4) יפה תואר (השלם) לבי"ר שבהערה הבאה (הובא גם בגור הקודש השלם שם). מלאכת הקודש לפרש"י כאן.
(5) בי"ר פ"צ, ה.
(6) להעיר אשר טבר' וציפורי – הפכים (ראה גם מת"כ לבי"ר שם): טבר' עמוקה ביותר וציפורי בהר ובראשו (שבת קיח, ב וברש"י שם. פס"ד פ"ח). – וראה ביכורים פ"א מ"ג, י"ד.
(7) ראה רש"י, מתנות כהונה ויפ"ת (השלם) לבי"ר שם. רד"ל שם.
(8) כ"ה להמפרשים שנסמנו לקמן הערה 10. וראה לקמן סעיף ב. – ובפ"ת (השלם) מפרש (במדרש) דמ"ש ר"ז נתן בהם עפר כו" אינו פירוש הכתוב כ"א רק עצת יוסף לקיים התבואה, אבל פי' הכתוב „אוכל שדה העיר גו" הוא – שגם „אוכל שדה כל עיר שסביבות ארץ מצרים נתן בתוך ארץ מצרים“.

להביא את 770 הביתה!
כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב
וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ג.ה.

מהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן בי"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה, אשר חרפו עקבות משיחך¹, ולהביא בפועל ההתגלות דוד מלכא משיחא², ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק, לפתוח את העיניים ולראות ש,הנה זה (המלך המשיח) בא³.

* * *

מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה. יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי הנוכה⁴ ש,מכאן ואילך מוסיף והולך⁵) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לביאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם "מעט"⁶, כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

(1) תהלים פט, נב.

(2) ראה שיחת שמה"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

(3) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(4) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחרי ימי הנוכה – שהרי "מעלין בקודש ונאכז"כ

(ש"אין מורידין" (שבת כא, ב).

(5) שבת כא, ב. שו"ע או"ח סתרע"א ס"ב.

(6) ויגש מז, ט.

לקוטי

לפירוש אחד משותף?!

יש המפרשים¹², שלפי פירוש רש"י, אין רבי נחמיה חולק על "תנא קמא", אלא הוא מוסיף על הדעה הראשונה: כדי להבטיח את שימור התבואה נדרשות שתי הפעולות – וכך סובר רש"י בפירושו.

אך עדיין אין ברור: פירוש רש"י על התורה הוא פשוטו של מקרא, ובמיוחד בענינו, כאשר רש"י אינו אומר על פירוש זה "רבותינו דרשו" וכדומה, ואינו מציין שמקורו של הפירוש בכראשית רבה. מהו אפוא, ההכרח בפשוטו של מקרא שיוסף נקט את שתי הפעולות למנוע את רקבון התבואה?¹³

המפרשים אומרים¹⁴, ששני הדברים נרמזים בלשון הפסוק: מהמילים "אוכל שדה העיר .. נתן" לומדים, שהוא הביא את האוכל לתוך אותה העיר. ומן הנאמר "שדה .. נתן בתוכה" לומדים את הדיוק, כדלעיל, שהוא הכניס בתבואה גם מעפר השדה עצמו.

אך קשה לקבל פירוש זה בדרך הפשוט: הרי בפסוק מופיעה המילה "נתן" פעם אחת בלבד, וזהו ההיפך מפשוטו של מקרא לבאר שהכוונה היא¹⁵ לשתי נתינות שונות במקומות שונים: נתינת התבואה בעיר, ונתינת העפר בתבואה!¹⁶

לכאורה ניתן לתרץ, שרש"י אינו מתכוון לומר שבמילים "נתן בתוכה" מדובר על נתינה נוספת – נתינת העפר בתבואה, אלא שהמשמעות של "אוכל שדה" היא: יוסף נתן את ה"אוכל" ביחד עם ה"שדה" (עפר השדה)

(12) יפ"ת (השלם) לב"ר שם (הובא גם בנהו"ק שם). באר יצחק לפרש"י כאן. וראה מלאכת הקודש (באו"א קצת).

(13) בבאר יצחק, ולא אמר (רש"י) כן מכת דיוק הכתוב רק מכת הודיעה. וצע"ג לפרש כן בפרש"י עה"ת שענינו פשוט"מ, ככפנים.

(14) משכיל לדוד (ובמלאכת הקודש באו"א קצת) לפרש"י כאן. וראה שאר מפרשים שבהערה 10.

(15) כלשון המשכיל לדוד: ונתן בתוכה דכתיב בקרא אתרוויהו קאי.

(16) ובכלל צ"ע איך אפשר לפרש, נתן בתוכה על נתינת העפר בתבואה – והרי בפסוק נאמר, "אוכל" ולא "תבואה" וא"כ הול"ל "בתוכה". וראה לקמן בפנים.

(* להעיר מלבוש האורה ומלאכת הקודש כאן בפי' נתן בתוכה" (בשדה). ע"ש.

מקץ

שיחות

– "בתוכה", בעיר, וממילא מובן שהוא נתן מעפר המקום בתבואה.

אך עדיין לא הכל "חלק": מהו ההכרח בפשוטו¹⁷ של מקרא לבאר, שגם ריכוז האוכל בעיר שסביבותיה, היה כדי להעמיד ולשמר את התבואה?¹⁸

ג. הדיוקים בלשון רש"י

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין כמה דיוקים בלשון רש"י, ובכללם שינויים מלשון המדרש:

א) בענין הראשון אומר רש"י, כנאמר במדרש, "מעמדת פירותיה", אך לאחר מכן, בענין השני הוא מוסיף את המילה "ומעמיד" (מלירקב). ולכאורה, נראה ההיפך: אם רש"י צריך להבהיר את משמעות המושג "מעמיד", שכוונתו מניעה, "מלירקב" – הוא צריך היה לבאר זאת מיד בפעם הראשונה.

ב) במדרש נאמר "נתן בהם עפר וקטמיות דברים שהן מעמידין פירות", ואילו רש"י אומר "מעפר המקום". כלומר, אין די בעפר רגיל, או "קטמיות"¹⁹, אלא יש צורך דוקא ב"עפר" מהמקום שבו צמחה התבואה.

ג) רש"י אומר בתחלה, שכל ארץ... מעמדת פירותיה", אך לאחר מכן הוא משנה את ניסוחו, ואומר "ומעמיד את התבואה" (ולא, "הפירות"). ויותר מכך: במדרש אכן מופיע גם בדברי רבי נחמיה הביטוי "מעמידין פירות".

ד. כל ארץ מצמיחה גידולים מיוחדים לה

יש לומר, שההסבר לכך הוא, שבהבדלי

(17) ובפרט אשר בשכל פשוט אין שייכות ביניהם – כדלקמן בהערה 28.

(18) ואף נתינת האוכל בעיר הסמוכה (דוקא) היא מילתא דפשיטא ולמאי נפק"מ להודיע זה (כנ"ל בתחילת השיחה) – הרי באם נתינה זו היתה כדי להעמיד התבואה, וא"כ הוצרכו לשתי נתינות שונות להעמיד התבואה – דוחק גדול לומר שהפסוק ירמו שתייהן יחד ב,נתן" א.

(19) וכפסטות לשון הגמרא (שבת לא, ס"א – הובא ביפ"ת השלם ורד"ל לב"ר שם), מערב אדם קב חומטון בכור של תבואה.

ניסוח ודיוקים אלו מבהיר רש"י את כוונתו, השונה מכוונת המדרש,

כאמור כמה פעמים²⁰, שאף במקומות שבהם נראה שרש"י לא חידש פירוש, אלא רק הביא פירוש מדברי חז"ל, הרי כיון שרש"י מפרש את הפסוקים לפי פשוטו של מקרא, לבן חמש למקרא, הרי גם לשון רש"י צריכה להתפרש לפי המשמעות הפשוטה, של המילים שלו, כפי שהן מובנות ל"בן חמש למקרא", למרות שכונת המדרש במילים אלו היא שונה.

וכך בענייננו: אמנם, לשון רש"י דומה ללשון המדרש, אך כוונתו של רש"י היא כמשמעות הפשוטה של דבריו, כדלהלן:

"שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה" – כוונת רש"י במילה "מעמדת" היא לפירושה הפשוט²¹, כלשונו של רש"י בפרשה הקודמת²² "להעמיד ממנו בנין": כל ארץ מעמידה, מצמיחה את הפירות המיוחדים לה. כלומר, ארץ מסויימת מותאמת לגידול פירות מסויימים, וארץ אחרת – לפירות אחרים. כפי שכבר למדנו לפני כן²³, שמצרים היא ארץ אשר "מגדלת פשתן",

ויותר מכך: בתוך ארץ אחת ייתכן שיהיו מספר ארצות, כגון "בארץ מצרים בארץ גושן"²⁴ – וכל אחת מארצות אלו "מעמדת פירותיה", כפי שכבר אמר רש"י לפני כן בפירושו²⁵.

מדוע חשוב לציין זאת? – ממשיך רש"י ואומר: "ונתנין בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מליקב": כיון שכל ארץ מצמיחה גידולים המיוחדים לה, מובן, שעפרה של כל ארץ הוא בעל תכונות מסויימות המתאימות²⁶ לפירות שלה, ומשום כך "עפר המקום"

(ו)מעמיד את התבואה מליקב", שהתבואה נשמרת מרקבון על ידי ערבוב דוקא של "עפר" מהמקום שבו היא צמחה.

אך מובן בפשטות, שאם ערבבו בתבואה מעפר המקום המונע קלקולה, הרי אין זה משנה באיזו עיר אוכסנה התבואה²⁷.

ה. רש"י: פעולת נתינה אחת

לפי הסבר זה מתבטלת השאלה שהוזכרה לעיל, בסעיף ב' – היכן כתובות בפסוק שתי פעולות. שהרי, לפי רש"י, נקט יוסף רק פעולה אחת כדי למנוע את קלקול התבואה: "ונתנין בתבואה מעפר המקום"²⁸, וזהו החידוש ב"אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה", שהפעולה "נתן בתוכה" היתה נתינה של עפר המקום – שדה .. אשר סביבותיה", כפי שהוסבר לעיל בסוף סעיף ב'.

ואילו המילים "שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה" אינן מתכוונות למשמעות של "מעמיד .. מליקב", אלא בפירוש רש"י כאן הן מהוות רק הקדמה²⁹ להסבר מדוע "עפר המקום" "מעמיד את התבואה מליקב".

ורש"י אינו צריך לבאר מדוע אכסנו את התבואה בעיר הקרובה, כי³⁰ הדבר נאמר במפורש בפסוק, לפי פירוש רש"י: ותעש הארץ, כתרגמו (וכנשו דיירי ארעא) ויקבוץ... ויתן אוכל בערים. שלפי זה מובן בפשטות, שדיירי המקום ריכזו את התבואה בסביבותיה, בערים.

מצד שני, אין הכוונה לכך, כפי שנראה מפשטות לשון רבי נחמיה, שעפר בכלל "מעמיד" את הפירות, אלא הדיוק הוא על

27) להעיר מהראב"ע (מא, לה) שכל ערי מצרים (ומובן ממנו שבפרט עיר מצרים שהיא על שפת היאור) גרמו רקבון.

28) והטעם שנקט רש"י פירוש זה דוקא (ולא כדיעה הא' בב"ד שם) – כי בפשטות אין שייכות דעיר שבה התבואה לשלילת רקבון. ועוד – דוקא לפי מובנת אירכות לשון הפסוק, כנ"ל סעיף א (ובהנסמן בהערה 10).

29) וכמודגש ג"כ בזה שהשמיט רש"י תיבת "מפני" שבמדרש שם (מפני שכל ארץ כו'), וכן תחילת לשון המדרש, נתן מה שבתחום כו' (אלא שבוה אפ"ל שלא הוצרך רש"י לכתוב זה כי מפורש הוא בכתוב). 30) נוסף על הנ"ל בתחילת השיחה.

ומתגעגעים לגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שבנ"י עוסקים בלהט ("קאכן זיך") בביאת המשיח – הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ובנדוד"ד: בעמדנו בימי החנוכה – הגם שבחנוכה כלולים כו"כ ענינים – מדגישים לכל לראש את שייכותה עם הגאולה: סיבת היו"ט היא בשל נס פך השמן שאירע בקשר עם הדלקת המנורה בביהמ"ק, ואח"כ היתה חנוכת המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). הרי זה מזכיר ליהודי מיד, וזה מוסיף לו עוד יותר באחכה לו בכל יום שיבוא ובנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

... ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה זו: מיד כשיהודי שומע וקולט בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין³, קץ הגאולה!

אח"כ כאשר הוא קורא ושומע את ההפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – הוא קולט מיד שהמדובר הוא אודות הגאולה העתידה!⁵

הקריאה אודות הנשיאים בכלל ואודות נשיא לשבט ראובן בפרט – מזכירה לו מיד שבגאולה האמיתית והשלימה יהיו כל הנשיאים, ואז יתגלה איך שבנ"י הם ה"בכור" דכל העולם כולו.

נר רביעי דחנוכה – מזכיר מיד את הגאולה הרביעית. הזמן בו תהי' שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

... ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צו דער פרשה וועלכע מ'לייענט דעם שבת חנוכה: גלייך בשעת אַ איד הערט און דערהערט בקריאת התורה דעם וואָרט "מקץ" – כאַפט ער זיך: אַהאַ! דאָס איז מרמז אויף דעם קץ הגלות, און קץ הימים און קץ הימין³, דער קץ הגאולה!
 דערנאָך בשעת ער לייענט און הערט די הפטורה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו"⁴ – דערהערט ער גלייך אַז דאָס רעדט זיך וועגן די גאולה העתידה!⁵
 די קריאה וועגן די נשיאים בכלל און וועגן נשיא לשבט ראובן בפרט – דערמאָנט אים גלייך אַז מ'וועט האבן די אַלע נשיאים בגאולה האמיתית והשלימה, און דעמולט וועט נתגלה ווערן ווי אידן זיינען דער "בכור" פון כל העולם כולו.

נר רביעי חנוכה – דערמאָנט גלייך אויף דער גאולה הרביעית. ווען עס וועט זיין שלימות גילוי אלקות בכל ד' רוחות העולם.

(משיחות ש"פ מקץ, שבת חנוכה תנש"א)

- (3) ראה אה"ת ריש פרשתנו. לעיל ע' 15. וש"נ.
- (4) זכר' ד, ב.
- (5) מדרש – הובא בלקו"ת בהעלותך לד, סע"ב.

כאשר אדם שקוע בתוקף ("ליגט שטארק") בענין מסויים, הרי טבע בן אדם, שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא – לכל לראש – את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים, וענינים עיקריים).

בנוגע לבנ"י, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין¹, וכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד שכבר עשו תשובה וסיימו הכל) – "שקועים" הם ב"אחכה לו בכל יום שיבוא"², שבמשך כל היום (בכל יום) מחכים

„עפר המקום” – דוקא מהמקום שבו צמחה התבואה, משום ש„כל ארץ ארץ וארץ מעמדת פירותיה” – שלה דוקא.

וכך מובן בפשטות שינוי הניסוח בדברי רש"י: בתחלת פירושו הוא אומר „כל ארץ... פירותיה”, ובהמשך הוא אומר „ונותנין בתבואה .. מעמיד את התבואה” – כי בתחלת הפירוש רש"י מתכוון לענין כללי, בקשר לכל סוגי הפירות והגידולים, שכל ארץ – „כל ארץ וארץ”³¹ – מצמיחה „פירותיה”, ולכן משתמש רש"י בביטוי „פירות”, כל סוגי פרי הארץ, לאו דוקא תבואה. ואילו לאחר מכן, כאשר רש"י מפרש ומדבר באופן מיוחד על הענין המסויים שבו עוסק הפסוק כאן – על הנתינה ש„מעמידה .. מלירקב”, הוא מפרש את המושג „אוכל” שבפסוק – תבואה³².

1. „עפר בתבואה” – לימוד תורה מתוך התבטלות

ההוראה הנלמדת מכך בעבודתו הרוחנית של כל אחד ואחד היא:

הפירות, ה„תבואה” של היהודי היא התורה³³ שהוא לומד. כאשר היהודי צובר תבואה רבה – הרבה תורה ומצוות – עליו לדעת, שכדי שתורה זו תתקיים בו, הרי העצה היחידה לכך היא – „ונותנין בתבואה מעפר המקום”: יש להחזיר בלימוד התורה את העפר, את ההתבטלות בבחינת „ונפשי³⁴ כעפר לכל תהיה”, ודוקא על ידי כך יגיעו לידי „פתח³⁴ לבי בתורתך”.

ורש"י מוסיף לכך הוראה חשובה ביותר, שיש צורך לקחת דוקא „מעפר המקום”, מאותו מקום שבו צמחה התבואה: כלפי אומות

31 עפ"ז יומתק (יותר) ג"כ השינוי בלשון רש"י – „כל ארץ ארץ כו' (ואח"כ) מעפר המקום” – דלכאורה הו"ל לנקוט בב' המקומות אותה הלשון (ארץ .. מעפר הארץ” או „כל מקום ומקום .. מעפר המקום”). וראה רש"י וישלח שם „קנה”.

32 ראה רש"י לקמן (מא, נה) „שהרקיבה תבואתם” (ובפסוקים לפניו „לחם .. ללחם”).

33 ראה סנהדרין מב, א ובתורה"ה ורב תבואות שם.

34 נוסח אלקי נצור (ברכות יז, א) בסיום שמו"ע. וראה גם שבת שם: אי ידאת ה כו' משל כו' עירבת לי בתן קב זומטין כו'.

העולם, כלפי ה„גויות”, אסקופה הנדרסת³⁵ לכל דבר, יצר הרע, הרי להיפך – יש לנהוג כנאמר בתחלת השולחן ערוך: הוי עז כנמר וגיבור כארי.

יהודי עלול לחשוב: אמנם, כדי להיות כלי לתורה, „פתח לבי בתורתך”, יש צורך בהתבטלות, ש„נפשו” תהא כעפר, ואכן, הוא מקיים זאת, ומחשיב עצמו „כעפר”, אך התבטלותו ותחושת היותו „עפר”, היא במקום אחר, ולא לגבי תורתו:

כשהדברים אמורים לגבי „תורתו”, הרי הוא דורש את כבוד התורה לעצמו. בהיכנסו לאירוע כלשהו הוא דורש שיקומו לכבודו, בעת קריאת התורה הוא תובע את העליה החשובה ביותר וכדומה.

ואת כל ענין ההתבטלות וה„עפר” אין הוא מקיים „מעפר המקום (של התורה)”, אלא במקום אחר: התורה מצווה „ואהבת לרעך כמוך”³⁶, מצות עשה מוטלת על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים, אף את אלו שאינם יוצאי יריכו³⁷. התורה תובעת: חייב אתה להרביץ תורה בכל נשמתך, בכל גופך ובכל ממונך. אך בענין זה טוען אותו יהודי „ונפשי כעפר”: מה אני ומי אני, אינני די חזק ברוחניות כדי לצאת ולעסוק בהרבצת התורה, הרי כאן הוא מחשיב עצמו „כעפר”, והסביבה החיצונית עלולה להשפיע עליו לרעה, ולפיכך הוא מוכרח להסתגר בארבע אמותיו המצומצמות ביותר, ואפילו טפח מחוץ לכך, אפילו לגבי משפחתו, היהודים שבשכנותו ובעירו וכדומה – אין הוא יכול להתקרב אליהם.

ועל כך נלמדת ההוראה מפירוש רש"י שה„עפר” צריך להיות מאותו „מקום” וענין עצמו, שאותו רוצה לשמור ולקיים – אין להסתפק בהתבטלות בנושאים אחרים, אלא יהודי צריך להחשיב את עצמו „כעפר” דוקא בענין לימוד התורה עצמו.

35 ל' השי" – עירובין צח, א (ע"י „רגל הרבים כו' איכא ביוני” – רש"י שם).

36 ראה תניא פל"ב. וראה קונט' אהבת ישראל (ברוקלין, תשל"ז. ועוד).

37 הל' ת"ת לאדה"ו פ"א ס"ח.

הוספה

בשורת הגאולה

ט.

בשעת אַ מענטש ליגט שטאַרק אין אַ געוויסע זאַך, איז דער טבע בן אדם, אַז בשעת עס קומען נאָך זאַכן זוכט ער און געפינט – צום אַלעם ערשטן – די נקודה משותפת מיט דער זאַך אין וועלכער ער ליגט (אע"פּ וואָס אין דעם קענען זיין נאָך ענינים, און ענינים עיקריים).

בנוגע צו אידן, ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי וואָס כלו כל הקיצין¹, און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאַן און מ'האָט אַלץ פאַרענדיקט) – „ליגט מען“ אין „אחכה לו בכל יום שיבוא“², אַז במשך כל היום (בכל יום) וואָרט מען און מ'בענקט נאָך דער גאולה האמיתית והשלימה.

און וויבאַלד אַז אידן קאָכן זיך אין ביאת המשיח – איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין יעדער זאַך זוכט מען לכל לראש די שייכות מיט אחכה לו בכל יום שיבוא.

ובנדו"ד: שטייענדיק בימי החנוכה – איז הגם אַז חנוכה האָט אין זיך כו"כ ענינים – אונטערשטרייכט מען צום אַלעם ערשטן איר שייכות מיט דער גאולה: דער יו"ט קומט צוליב דעם נס פון פך השמן וואָס האָט פאַסירט בקשר מיט הדלקת המנורה אין ביהמ"ק, און דערנאָך איז געווען די חנוכה המקדש ע"י החשמונאים (פינו את היכלך וטהרו את מקדשך). דערמאָנט דאָס גלייך אַ אידן, און דאָס גיט ביי אים צו נאָכמער אין זיין אחכה לו בכל יום שיבוא און בנין חנוכה ביהמ"ק השלישי, און הדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) נוסח „אני מאמין“ (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוק ב, ג. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

ז. ההתבטלות – בלימוד התורה עצמו

התורה היא חכמתו של הקדוש־ברוך־הוא, הנעלה לחלוטין מחכמתו של הנברא. ולכן³⁸, כדי שתורתו של הקדוש־ברוך־הוא תוכל להיקלט כראוי אצל הנברא, יש הכרח ב„ברכו בתורה תחלה“³⁹. בעת לימוד התורה יש לוודא תחלה שיוודעים כראוי על נותן התורה, שהתורה תעורר אצלו את יראת ה' נותן התורה, ואת אהבתו, יותר מאשר לפני לימודו.

ויותר מכך כיון שהתורה היא חכמתו של הקדוש־ברוך־הוא מובן, שכדי שיהודי יוכל לשמור ולקיים בתוכו את תורתו של הקדוש־ברוך־הוא, אין די בהרגשה של „ונפשי כעפר לכל תהיה“ שלפני הלימוד ובעת הלימוד, אלא צריך לנהוג באופן של „ונותנין בתבואה מעפר המקום“: גם בתורה שכבר נלמדה ו„נאגרה“ יש צורך בהתבטלות – תמיד צריך לזכור שה' „נתן לנו את תורתו“, ו„נותן התורה“ הוא בלשון הווה. כאשר לומדים מילה בתורה, ו„אפילו אות אחת“, הרי הקדוש־ברוך־הוא קורא ושונה כנגדו⁴⁰, והתורה דורשת מהיהודי⁴¹ להיות שרוי בעת הלימוד עצמו „באימה וביראה וברתת וביועיה“, וכיצד ייתכן אפוא, שאדם ילמד על מנת לקנטר, או על מנת להתכבד בקלון חברו⁴², או אפילו להתכבד סתם.

ואף הגדול בתורה באמת, זוכר בודאי בזכרון כפי הנדרש שככל שמבינים ויודעים יותר את

חכמת התורה, הרי היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים⁴³. ויותר מכך: ארוכה – בלי הגבלה – כי זוהי חכמתו של הקדוש־ברוך־הוא, „ואהיה אצלו... שעשועים...“⁴⁴. ואז תורתו מתקיימת, והוא „מעמיד את התורה מלירקב“, ח"ו.

ח. יש לדאוג „להעמיד את ההשפעה הרוחנית

הוראה כללית נוספת נלמדת מפירוש רש"י בכלל:

העובדה שיוסף כלכל את כל הארץ⁴⁵ בשנות הרעב באה ללמדנו, שכאשר יש מצב של רעב ברוחניות, בורות וכדומה, חלה על כל יהודי, אשר כל יהודי מכונה „יוסף“⁴⁶ ברוחניות, החובה לפרנס את כל העולם כולו, ואפילו „חוצה“, במזון רוחני.

ועל כך לומד רש"י, שלא זו בלבד שצריך לדאוג ליהודי במזון רוחני, אלא יותר מכך – יש לאגור מזון רב כדי שיוכלו לסייע לכל יהודי שיזדקק לכך בעתיד, ועוד יותר:

יש לחפש פתרונות ודרכים כדי לוודא שהמזון הרוחני שמכינים ונותנים לזולת יהיה דבר של קיימא – „מעמיד את התבואה מלירקב“. שההשפעה על הזולת תישאר לתמיד אצל המקבל, ותשפיע עליו במשך כל ימי חייו, פעולה נמשכת אף בבניו וכו' – תורה כפי שהיא עם ברכה תחלה, כשזוכרים את „נותן התורה“, בלשון הווה.

(משיחת ש"פ מקץ תשמ"ג)

(43) איוב יא, ט.

(44) משלי ח, ל. וראה תניא קו"א ד"ה דוד ומירת

(קסא, א).

(45) פרשתנו מא, נו.

(46) תהלים פ, ב וברשי ומצו"ד שם. וראה לקמן ע'

290 ואילך.

(38) ראה בארונה בכ"ז – לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 353 ואילך. ושי"נ.

(39) נדרים פא, א. ב"מ פה, רע"ב. וראה ב"ח לטאו"ח

סמ"ז (ד"ה ומ"ש דאמר) עיי"ש היטב.

(40) תדא"ר רפ"ח. ילי"ש איכה רמז תתל"ד.

(41) ברכות כב, א.

(42) ראה ברכות כה, ב: בכניסתו מהו אומר כו' ולא

אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי .. ולא יכשלו חברי

בדבר הלכה ואשמח בהם.

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד